

НАША НІВА

Вучоба ў Вільні

БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА. Заснаваная ў 1906 г. у Вільні. Дарожная таварна ў 1991 г. як штомесячнік. З 1 сакавіка 1996 г. выходзіць у Менску

Віленскі педагагічны ўніверсітэт на конкурсных падставах набірае студэнтаў на 1 курс факультэта славістыкі на спецыяльнасці: беларуская мова, літаратура і гісторыя культуры; беларуская і расейская мовы і літаратуры; беларуская і польская мовы і літаратуры. Навучаньне платнае.

Форма навучання: дзённая (4 г.), завочная (5 г.).

Прыём дакументаў з 25.08.1997 да 01.09.1997.

1. Атэстат (арыгінал) альбо дыплём вышэйшае школы (выпіска).
2. Мэдэцкая даведка.
3. 4 фотакарткі (3x4)
4. Пашпарт.
5. Выпіска з працоўнае кніжкі (калі ёсць).

Уступны іспыт — тэсты па беларускай мове. Па даведкі, калі ласка, звяртацца па адрас: Катэдра беларусістыкі ВПУ Studentų, 39-527 Vilnius 2034 Lietuva

Тэл. у Вільні: 8-0122-725801, факс: 8-0122-260317. Тэл. у Менску: 8-0172-598563.

Балотныя людзі

Peter Marsh — так назвалі навукоўцы цела чалавека, якое каля 2500 гадоў праяжала ў балоце пад Манчэстэрам. Піт Марш быў знойдзены летам 1984 году ў тарфяніку Ліндаў-Мос. Экскаватар, які капаў канаву, пашкодзіў ніжнюю палову трупa. Вехняя частка надзвычай добра захавалася, што дазволіла брытанскім даследчыкам ня толькі вывучыць зьмесьціва яго страўніка, але і паспрабаваць вылучыць гены старажытнага чалавека.

Піт Марш — адзін з соцень так званых "балотных людзей", якіх знаходзілі ў тарфяніках паўночна-заходняй Эўропы. Большасць зь іх, закансэрваваных самой прыродай, амаль 20 стагодзьдзяў праяжала ў балотах...

Артыкул Міколы Крывальцэвіча на старонках 4-5.

АНОНС

Оргіі талерантнасьці і мова Падпольля

У Турцыі і Расеі, на Украіне і Казахстане, у іншых краях, што сымулююць Эўропу, шмат хто ставіць тыя самыя пытаньні, якія задаем сабе мы. Але — пакуль — нідзе "рускі чалавек" не трыюмфуе гэтак відавочна, а эўрапейская меншасць не пачунаецца такой ізаляванаю, малалікаю, расквашанаю на мажным целе Другой Азіі, як у Беларусі. Нідзе на бліжнім даляглядзе няма такога адчувальнага мэртнага дому, адсутнасьці шанцаў, глыбокай унутранай дэзынтэграцыі і — пры гэтым — такіх монстраў талерантнасьці, як тут.

Каб абазначыць зыходны пункт разнажаньняў, мушу зрабіць цытату з аднога ліста, які атрымаў у мінулым кастрычніку. "Шукаю суцязнасьці ў французскім віне і сьціпных

спробах нешта напісаць. Усё цяжэй прымушаць сябе сьвідзельнічаць у гэтых оргіях талерантнасьці". Напісаў гэта Уладзімер Палупанаў, што стаў вядомым, на жаль, не як перакладчык Бальзака на беларускую мову, а як першы беларускі дыпламат, што адмовіўся вяртацца на неслабодную бацькаўшчыну. У дзвюх гэтых фразах, як па-мойму, тоіцца шэраг думак, якія пельга абмінуць, даследуючы рэакцыі культурных людзей і культуры на трыюмф "рускага чалавека" або проста вызначаючы для сябе, якой мовай размаўляць з тым, што нас абкружае, але што пакуль яшчэ ня здолела прымусіць нас маўчаць. Але спачатку колькі слоў па самога "рускага чалавека"...

Артыкул Андрэя Дынька ў наступным нумары "НН".

ЛІТАРАТУРА

Яраслаў Гашак Дваццаць гадоў таму

Хросны бацька ўдалага ваякі Швэйка чэскі пісьменьнік Яраслаў Гашак у аўтабіяграфічным аповяданьні дае панараму падзеяў цяпер ужо стагадовай даўніны. Напрыканцы 1897 г. "істинно немецкий" горад Прага быў ахоплены хваляваньнямі "чэскіх экстрэмістаў". Дзвюхгаловыя габсбургскія арлы — не адзіная лёгка пазнавальная рыса імперскага гвалту...

На старонцы 15.

Уладзімер Арлоў Я марыў стаць шпіёнам

Сёньня ня будзем гаварыць ні пра паэта, якога амаль год трымаюць у турме за легкадумны вершык, ні пра чыесьці спалення партрэты, ні пра новыя арышты.

Давай уявім, што там, за вакном, звычайная для Эўропы прыпозьненая вясна, і я раскажу табе якую-небудзь займальную гісторыю, штосьці такое, аб чым мужчына і жанчына, якія адчулі прыхільнасьць адно да аднаго і ўжо ня першы год адчуваюць яе да добрага чырвонага віна, могуць гутарыць цяпер за столікам кавярні недзе там, дзе разьлічваюцца кронамі альбо крэдытнымі карткамі.

Напрыклад?.. Напрыклад, калі пачынаць аб ово, паслухай, кім я марыў стаць у дзяцінстве.

Аповяданьне на старонках 12-14.

ШУФЛЯДА

Адзін дзень у арміі "Зялёнага Дуба"

Беларускі атаман Вячаслаў Адамовіч-малодшы ў 18-20-я гады ваяваў з падразьдзелаў балішанікоў і вёў свой літаратурны дзёньнік пад псеўдонімам Дзержач.

"... Хто гэты чалавек? Хто яго тутака пастаніў, каго ён пільнуе? Ці можа гэта разбойнік выйшаў на дарогу, каб забіць каго? Ці можа паліўнічы жджэ дзіка, каб меткай куляй зваліць яго? Не, усё гэта ня так. Паставіла гэтага чалавека тут, сярод грэблі, нядоля, уклад усяго нашага цяперашняга жыцьця.

Прыгледзьцеся добра ў яго малады твар! Ці не пазнаеце ў ім таго, каго гоніць жыцьцё ў лес ад людзкой няпраўды? Ён моцна сьціснуў вінтоўку рукамі і плача душой ад горкай крыўды. Моцна бьенца сэрца у грудзях... Ня ведама толькі, ці доўга? Няхай хоць гадзінку, абы яно білася за праўду, за родны край!..."

Літаратурны дзёньнік аднаго з камандзіраў "Зялёнага Дуба" атамана Дзержача разам з уступным артыкулам Ніны Стужынскай друкуецца на старонках 10-11.

ГІСТОРЫЯ

Казакі ў беларускай традыцыі

Той, хто з бласлаўленьня цяперашніх уладаў прапагандуе казацтва і пад выкладам "адраджэньня" стварае ў нас казацкія фармаваньні, ня мае аніякага права спасылалца на традыцыю. У Беларусі як краіне, што жыла "па ста-

рыне", здавён заселенай сталым жыхарствам, з густою сеткаю гарадоў і мястэчак, сваёй казацкай арганізацыі папросту не існавала...

Артыкул Генадзі Сагановіча на старонках 4-5.

Дык пагнісьвайцеся!

НАША НІВА
НЕЗАЛЕЖНАЯ ГАЗЭТА
Індэкс 63125

Пытайцеся ў шапіках "Белсаюздруку" і ў прыватных распаўсюднікаў, а яшчэ лепш — выпісвайце

Падпісны кошт: на месяц — 6.000 руб. на квартал — 18.000 руб.

Віктар Шніп

***

Ты гаворыш, што мы жывем у Эўропе,
Але чаму тады мы такія?
І вецер б'еца ў шыбы,
Як у абледзянелы ветразі карабля,
Які разьбіўся аб бераг,
Дзе ніхто ня ведае,
Які гэта сьвет...
А за вакном маім
Суседні дом,
Як вялікая кардонная скрынка,
І чорныя бязлістыя дрэвы,
Як адзервянелы дым,
Празь які праляцела ведзьма...
Ты гаворыш, што мы жывем у Эўропе...
І гляджу я ў неба,
Як у столь,
Якая абрасла мохам,
І птушкі, якія лётаюць над намі,
Не здаюцца мне анэльскімі,
І зоркі, якімі мы цешымся,
Гэта толькі зоркі,
А ня райскія кветкі...
Ты гаворыш, што мы жывем у Эўропе...
Ты гаворыш, што мы жывем...

***

Мы — апошнія дзеці Жанчыны,
Нам прысьці да магілья яе,
Выпіць нам разьвітальныя віны,
Дзе грахі мы тапілі свае.
Мы таксама памром і над намі
Зьнікнуць зоры і зьнікне сьвятло,
І начнымі ўзьляцім матылямі

Па-над тым, што ў нас ёсьць і было.
Мы — апошнія словы Жанчыны.
Мы — малітва над крыжам дарог,
Дзе пад восеньскім лісьцем асіны
Сьліць сьвятло, нібы стомлены Бог.

У ГЛУШЫ

Ціхі дождж вар'яец з самоты
І мне ў вокны ў цямнечы грукоча,
Быццам нешта сказаць ён мне хоча,
Быццам ведае скон адзіноты.
Толькі мне не патрэбна нічога,
Тут у гэтай праклятай глушы,
Дзе, як воўчая песьня, дажджы,
Дзе ўтанула ў калюгах дарога.
Ціхі дождж вар'яец з самоты,
І далёка яшчэ да суботы.
А што будзе ў суботу — ня знаю.
Я суботу люблю
і суботу чакаю.

***

Поўнач. Сьпяшаюцца людзі дахаты.
Бедны — пяхом, на машыне — багаты.
Вецер па вуліцах гоніць сьмяцьцё.
Дождж і, як дождж, гарадзкое жыцьцё.
Сонна блішчаць літары і калюгі,
Ля рэстаранаў, як мухі, п'яногі.
Можс таксама напіцца, заснуць,
І хай вятры, як сьмяцьцё, панясуць,
Кінуць у неба начное, гнілое?..
Можс аддацца ў абдымкі дажджу?..
Можс ад суму ўцячы за мяжу?..
Толькі ўсё гэта ня тое, ня тое...
Поўнач. Сьпяшаюцца цені дахаты.
Вецер на хмарах чапляе плякаты...

***

Не хадзіце за мной!
А. Сыс

Вы за ім не хадзіце, бо ён валацуга
І ўсе словы яго — ад нячыстага духа.
Нават плача калі — ён сьмяецца над вамі,
Не хадзіце за ім, як казлы за казламі.
Ён ня любіць усіх, вас прадасьць за жанчыну
І вяльможнаму пану і сабачаму сыну.
Вы за ім не хадзіце і ня трэба за мною,
Я таксама яшчэ не адмыўся ад гною,
А ідзіце за тым, хто век будзе сьвятым,
Што над вамі ўзьляціць, як над вогнішчам
дым...
І над вогнішчам дым узьлятае, зьнікае
І яго аніхто тут назад не чакае.

Малюні Сяргея Харуцкага

Сеньня ня будзем гаварыць ні пра паэта, якога амаль год трымаюць у турме за легкадумны вершык, ні пра чысьбіці спалены партрэты, ні пра новыя арышты.

Давай уявім, што там, за вакном, звычайная для Эўропы прыпозьненая вясна, і я раскажу табе якую-небудзь займальную гісторыю, штосьці такое, аб чым мужчына і жанчына, якія адчулі прыхільнасьць адно да аднаго і ўжо ня першы год адчуваюць яе да добрага чырвонага віна, могуць гутарыць цяпер за сталікам кавярні не дзе там, дзе разьліваюцца кронамі альбо крэдытнымі карткамі.

Напрыклад?.. Напрыклад, калі пачынаць аб ово*, паслухай, кім я марыў стаць у дзяцінстве.

Зрэшты, я выказаўся не зусім дакладна. Мары вырастаюць на падмурку хоць нейкага жыцьцёвага досведу, а я збіраюся казаць пра свае першыя гады, калі толькі пачынаў адасабляць сябе ад навакольнага сьвету, калі дарослыя ўжо бралі мяне з сабою ў кіно (тэлевізараў на нашай вуліцы ды, пэўна, і ва ўсім горадзе тады не было), але кніга яшчэ доўга заставалася таямніцаю за сямю пяцімі. Тут, згадзіся, трэба весьці гаворку не пра асэнсаваньня мары, а пра свосасаблівыя сны наяве...

Калі ласка, бутэлечку ламбрускі. Што яшчэ? Два келіхі і попелку.

Так, менавіта пра сны наяве, тлумачыць якія мы павінны зыходзячы не зь іх літаральнага сэнсу, а паводле той самай мэтодыкі, што і сны звычайныя, у якіх злоўленая рыба абяцае не рыбалку, а цяжарнасьць, а пажар — грошы.

Я марыў стаць

Уладзімер Арлоў

Калі ў такім узросьце ў дзіцяці пытаюцца, кім яно хоча стаць, то выдуць дыялёг з падсьвядомасьцю, а таму трохі дзіўна, што дзіцячым адказам на гэтае сакрамэнтальнае пытаньне не надавалі належнае ўвагі адэпты псыхааналізу.

Афіцыянт не сьпяшаецца, і з твайго дазволу я пачну з таго, што выдатна памятаю, ня толькі тое, кім хацеў быць, але й тое, кім ні ў якім разе не хацеў. Прычым гэты антывыбар, у адрозьненьне ад выбару са знакам плюс, нярэдка, як гэта здараецца і ў сьвеце дарослых, быў абгрунтаваны значна лепей. Вытлумачыць, чым той ці іншы чалавек табе недаспадобы, заўсёды, на мой погляд, прасцей, чым знайсці прычыны сваёй прыхільнасьці.

Дык вось, гадоў з дзвух з паловай я быў перакананы, што ніякая сіла ня змусяць мяне, як вырасту, зрабіцца сьледчым.

Сьледчым працаваў дзядзька Чаглея, які жыў у нашым драўляным доме празь сьценку.

Дзядзька Чаглея прыехаў у Полацк зь Сібіры, але ў той дзень, калі ён падхапіў мяне сваімі дужымі валацатымі рукамі падпашкі і падкінуў над галавой, а я з гэтае верхатуры абсікаў яму бліскучы плех, у той дзень пра паходжаньне нашага суседа, як і пра існаваньне ягонаў далёкай радзімы, я і не здагадаўся, а мой пругкі і трапны струменьчык

нарадзіўся не ад нейкага перададзенага праз гены асаблівага пачуцьця да сібіракоў або да міліцэйскіх следчых, а ўсяго толькі ад лішку радасных пачуцьцяў, што перапаўнялі маю юную істоту.

Тым ня меней, пасля гэтага бяскрыўднага здарэньня дзядзька Чаглея да скону дзён зьнелюбіў мяне. Ён ніколі — дарма, што сваіх дзяцей яны зь цёткай Клавай, якую ўсе звалі Чаглеіхай, не дачакаліся — не пачаставаў мяне ні цукеркаю, ні марозівам, наогул нічым, апроча нязьменна насупленага калючага позірку, якім апошні раз адарыў з труны пасьля сваёй раньняе сьмерці ад хваробы са сьмешнаю назваю "рак".

Малючы гэтую псыхалгічную сытуацыю, можна знайсці безьліч іншых дэталюў, аднак галоўную ролю ў маім рашучым нежаданьні рабіцца сьледчым адыгралі не Чаглесы п'янікі і не абванітаваныя жоўтыя вярціні пад нашымі вокнамі, а — грыбылісчкі, якія мама смажыла з цыбуллі і якія наш сусед прынцыпова ня еў, заяўлячы, што ў іх у Сібіры такую смакату ўважаюць за паганкі і ўвогуле збіраюць адны баравікі. Помсьцячыся сібірскім дзікунам за лісчкі, я і паставіў на прафэсіі сьледчага вечны крыж.

Наступнай непрыёмальнаю ні пры якіх умовах была прафэсія цырульніка. Тут мая непакісная наважлівасьць вынікала з бацькавых апаве-

даў пра франтавога сябра, які ў нейкім вугорскім гарадку, пакуль мой тата-лейтэнант пазіраваў перад фотаапартам, зайшоў у цырульню пагальца і прапаў. Потым тата разам з "нашым" патрулем знайшоў мёртвага сябра ў сьпіжарні — над тазам крыві і зь перарэзаным ад вуха да вуха горлам.

Да пятай клясы я наадрэз адмаўляўся хадзіць у нашу цырульню "Ландыш", і бацькі мусілі купіць ручную машынку і карнаць мае шорсткія кудзеры каля кухоннае пліты. Напоўнены цёмнай крывёю таз, відаць, адклаўся ў самой геннай памяці, бо ў мяне ніколі не паўставала дылемы: насіць бараду альбо не, і ніводнага разу ў жыцьці я так і ня зьведаў, што значыць пагальца ў цырульні.

Але найбольш зацята я не хацеў — не здзіўляйся — стаць кампазытарам. Я проста панічна баяўся гэтага, бо ў размовах бацькоў і іхных знаёмых кампазытар быў нязьменным пасьмешышчам. На лавачцы каля дому ці ў нейкай застоліцы, паміж сьвежымі гарадзкімі плёткамі і сакрэтамі марынаваньня гуркоў і памідораў, хтосьці абавязкова згадаў "нашага кампазытара", і хутка прысутныя клаліся ад рогату, зноў і зноў пераказваючы тую гісторыю і аздабляючы яе ўсё новымі маляўнічымі драбніцамі. Жанчыны паказвалі на дзяцей і трэсьлі на мужоў пальцамі,

* Літаральна "ад яйка"; з самага пачатку (лац.).

